



# ARGUS

*Van Vogelvrij naar Kogelvrij*

December 2024 | Jaargang 49 | Nummer 2

De Faunabescherming



Oprichting Wolfenfonds

# Colofon

## ISSN 0166-5073

Argus is het tijdschrift van De Faunabescherming. Argus wordt twee keer per jaar toegestuurd aan donateurs die ten minste € 16,- per jaar betalen via onderstaande IBAN.

Sympathisanten betalen € 5,- per jaar. Indien u Stichting De Faunabescherming testamentair wenst te gedenken, wordt u verzocht contact op te nemen met de penningmeester.



## Donateursadministratie

Postbus 150, 6870 AD Renkum.  
Voor adreswijzigingen en vragen over de jaarlijkse donatie kunt u ons mailen: donateurs.adm@faunabescherming.nl  
Betalingsgegevens:  
IBAN: NL72 TRIO 0338 5400 91  
t.n.v. De Faunabescherming, Renkum.  
Bij betaling vanuit het buitenland gelieve ook te vermelden: BIC: TRIONL2U

## Secretariaat

M. Veenstra  
info@faunabescherming.nl  
06-1601 0305  
Postbus 150, 6870 AD Renkum

## Penningmeester

G.S.L. Palsma van Voorthuizen  
penningmeester@faunabescherming.nl

## Bestuur

I.J. van den Abeele, Q. Hoogenboom, N.K. Koffeman, H.H. Niesen, G.S.L. Palsma van Voorthuizen, N.H.M. Putman, M. Veenstra, S.H.D. Voss

## Redactie

Gerard Ellenbroek, Quintijn Hoogenboom | argus@faunabescherming.nl

## Fotografie

foto's met copyright De Faunabescherming tenzij anders vermeld.

## Website faunabescherming.nl

U vindt ons ook op Twitter (@faunabescherming) en op Facebook.

## Vormgeving en grafische productie

Elan Media, Gemonde

## Doelstelling

Stichting De Faunabescherming is een niet gesubsidieerde, landelijke vrijwilligersorganisatie. Haar doel is een ethisch en wetenschappelijk verantwoord faunabeleid.

Stichting De Faunabescherming tracht haar doel te bereiken door het voeren van acties en campagnes tegen de hobbyjacht en voor betere wetgeving en onderzoek. Waar in het wild levende dieren in de knel komen, nemen wij het voor ze op, ook in juridische procedures.

# Inhoud

- |           |   |   |
|-----------|---|---|
| <b>3</b>  | <b>Redactioneel</b>                           | BBBarre tijden  |
| <b>4</b>  | <b>Actienieuws</b><br><i>Niko Koffeman</i>    | Grimme tijden rond de bescherming van de wolf                     |
| <b>6</b>  | <b>Van het bestuur</b><br><i>Harm Niesen</i>  | Toppunt van natuurbescherming: agrarisch natuurbeheer...          |
| <b>8</b>  | <b>Interview</b><br><i>Kees Palsma</i>        | 'Niet bang voor de wolf, maar vertrouwen in mijn kudde'           |
| <b>12</b> | <b>Column</b><br><i>Marjolijn Veenstra</i>    | In de ban van Faunapassages                                       |
| <b>13</b> | <b>Actie</b><br><i>Redactie</i>               | Het ijzeren gordijn van de Hoge Veluwe                            |
| <b>17</b> | <b>Opinie</b><br><i>Harm Niesen</i>           | Een ander jachtstelsel, onder een ongunstig gesternte             |
| <b>19</b> | <b>Een zware bevalling</b><br><i>Redactie</i> | Duco Sylvester, onze jongste donateur                             |
| <b>20</b> | <b>Van het bestuur</b><br><i>Redactie</i>     | De kroon op ons werk!<br>40 jaar actie tegen sluiting Kroondomein |
| <b>22</b> | <b>Rechtszaken</b><br><i>Harm Niesen</i>      | Alweer gewonnen!  |
| <b>24</b> | <b>Column</b><br><i>Pieter Derks</i>          | Scharrelvlees Oostvaardersplassen                                 |
| <b>26</b> | <b>"Culinair"</b><br><i>Rita Stockmann</i>    | Wild op de kaart  |
| <b>28</b> | <b>Webwinkel</b>                              | Steun de Faunabescherming   |
| <b>30</b> | <b>De Buit van Voss</b><br><i>Harry Voss</i>  |   |
| <b>32</b> | <b>Kogelvrij</b><br><i>Ellen Putman</i>       | De vleermuis  |

Voorpagina:  
jonge welpen van de Zuidwest-Veluwe-roedel  
foto: Arjen Heeres

# BBBarre tijden

**Het zijn barre tijden voor dieren. De BoerBurger-Beweging heeft alle verantwoordelijkheden op het ministerie van Landbouw geclaimd met een minister en een staatssecretaris en er wordt alles aan gedaan om alle verbeteringen op het gebied van dierenrechten en dierenwelzijn terug te draaien.**

De minister van bouwen en wonen, Mona Keijzer, heeft in het kader van haar STOER programma besloten dat het niet langer verplicht is in nieuwbouwwoningen een voorziening voor vogels, vleermuizen en insecten te maken. En dat terwijl de bouwsector zelf heeft laten weten dat ze die verplichting wel graag zouden willen en dat het nauwelijks inspanning vergt.

Staatssecretaris Rummenie heeft aangegeven dat hij wil dat de wolf wordt aangepakt en minister Wiersma lijkt aan de hand van de pesticiden- en de mestlobby te lopen. Er wordt gesproken over een stelselherziening Jacht (zie ook het artikel verderop in deze Argus) en de jagers lopen de deur bij het ministerie en bij de Tweede Kamer plat om lobbygesprekken te voeren. Ze willen de lijst van vrij bejaagbare soorten dolgraag uitbreiden hoewel het slecht gaat met soorten als haas, wilde eend en fazant, die nu nog op die lijst staan.

En in het leefgebied van de wolf, bijvoorbeeld op de Veluwe, wordt nog steeds intensief gejaagd op de favoriete prooidieren van de wolf (ree, edelhert, wild zwijn). Dat is niet alleen zeer verstorend, het houdt ook in dat jagers voedselconcurrent van de wolf zijn.

Staatssecretaris Rummenie wil gruttokuikens laten fokken en uitzetten in de raaigraswoestijn. Foto: Harm Niesen



Voor gebieden, waar wolven definitief gevestigd zijn, geldt dat ze de status van Natura 2000 gebied zouden moeten krijgen. Daarin mogen helemaal geen verstorende activiteiten plaatsvinden! Het zou niet meer dan logisch zijn dat honden in wolfengebied niet langer los mogen lopen, dat alle schapen achter een wolfwerend hek worden geplaatst (zoals wettelijk ook verplicht is) en dat mensen, die worden betrappt op het bijvoeren van wolven, daarvoor zwaar bestraft zouden worden. Hoewel SGP Europarlementariër Bert-Jan Ruissen in het AD al fantaseerde over onze koning, die volgend jaar in het Kroondomein niet alleen zwijnen zou schieten maar ook wolven (en daarmee speculeert op een wetsovertreding), zal dat wat ons betreft niet zover komen.

Maar het zijn roerige tijden. Tijdens het schrijven van deze column komen twee berichten binnen. Staatssecretaris Rummenie wil grutto-eieren laten rapen en die in broedmachines laten uitbroeden om de opgefokte gruttokuikens dan vervolgens uit te zetten in het kader van “weidevogelbeheer”. En daarbij wil hij meer vossen en marters laten schieten om de grutto’s te helpen. Terwijl het zonneklaar is dat de grutto’s het vooral zwaar hebben doordat er in de eindeloze raaigraswoestijnen nauwelijks insecten leven. En die laatste hebben ook nog eens zwaar te lijden hebben onder het overmatig gebruik van pesticiden, waarvoor BBB (opgericht door en bij het reclamebureau van Bayer) zich juist zo hard maakt. Een andere oorzaak van de teruggang van onze Nationale vogel is de te lage grondwaterstand waarvoor ook alleen de boer verantwoordelijk is en zeker niet de vos of de marter.

Is de gifbeker daarmee leeg voor dit moment? Zeker niet. BBB gedeputeerden in vijf provincies hebben eigenhandig het interprovinciaal wolvenplan afgeschooten, een plan waar wetenschappers, wolvendeskundigen en ambtenaren heel lang en met veel energie aan hebben gewerkt. Dat betekent dat ook de wolf het extra zwaar krijgt en deugdelijk beschermingsbeleid op eenzelfde manier onmogelijk wordt gemaakt. Net zoals glyfosaat het onmogelijk maakt de biodiversiteit tot bloei te laten komen. De geweldsfantasie van populistische politici moet in de kiem worden gesmoord en dat gaan we doen. Met uw hulp. Het is harder nodig dan ooit tevoren!

## OPRICHTING WOLVENFONDS

# Grimmige tijden rond de bescherming van de wolf

Niko Koffeman

**De wolf is strikt beschermd volgens de Conventie van Bern, de Habitat richtlijn en de Nederlandse omgevingswet. Maar sinds de 30-jarige pony Dolly van Ursula von der Leyen werd aangevallen door een wolf en na de opkomst van agropopulistische partijen in Europa, waait er een gure wind als het om de bescherming van in het wild levende dieren gaat.**

Op 3 december vond er in Straatsburg een stemming plaats onder landen die deelnemen aan de Conventie van Bern. Daar tekende zich een ruime meerderheid af van landen, die willen dat de wolf minder bescherming zou moeten krijgen. Van strikt beschermd naar 'beschermd'. Er was geen unanimititeit over dit verzoek maar dat is ook niet nodig voor wijziging van een beschermde soort onder de Conventie van Bern. Een gewone meerderheid van landen (waaronder Nederland) stemde voor afschaling van de bescherming. Maar gelukkig is de wolf daarmee nog lang niet vogelvrij.

Een volgende noodzakelijke stap om de beschermingsstatus van de wolf af te schalen kan pas over ongeveer drie maanden plaatsvinden, als er wordt vergaderd over de Habitat richtlijn. Om die te wijzigen is er eenparigheid van stemmen nodig en er zijn al diverse landen, die hebben aangegeven daarin niet mee te gaan. Het Europese Hof van Justitie heeft recent uitspraak gedaan over de mogelijkheid om wolven af te schieten in Spanje, een land waar de wolf

niet strikt beschermd maar 'gewoon beschermd' is. Die uitspraak laat aan duidelijkheid niets te wensen over: er mag in geen van de lidstaten worden gejaagd op de wolf, zolang de gunstige staat van instandhouding nog niet is bereikt in heel Europa. En dat is nog lang niet het geval.

### Probleemwolven

De fantasie van jagers en agropopulisten, dat de wolf door het besluit van 3 december dus al bejaagbaar zou zijn, moet naar het rijk der fabelen worden verwezen. In de Nederlandse situatie verandert er niet veel. Alleen 'probleemwolven' mogen worden afgeschoten. Probleemwolven zijn wolven die bij herhaling schapen aanvallen die achter een deugdelijk wolfwerend hek staan, of wolven die mensen of huisdieren agressief benaderen in de bewoonde omgeving. En daar is hier geen sprake van.

In 97% van de gevallen waarin schapen werden aangevallen door wolven was er geen deugdelijk wolfwerend hek, zoals wettelijk wel verplicht is. En in gevallen waarin honden bena-





De wolf heeft uw hulp nu meer dan ooit nodig. Foto: Arjen Heeres

derd werden door een wolf was er nooit sprake van een aangelijnde hond. Waar wolven dichtbij mensen kwamen, was er altijd sprake van dieren, die bijgevoerd waren (in Ermelo bijvoorbeeld met hamburgers en frikandellen om van dichtbij een mooie foto te kunnen maken van een wolf) of van mensen, die met loslopende honden in wolvengebied liepen. Er is in Nederland nergens een mens door een wolf aangevallen in de 21e eeuw.

### Wolvenhaters kraaien victorie

Toch heeft het besluit van de afgevaardigden bij de Conventie van Bern een vervelende bijwerking. Hoewel er in juridische zin nog niets is veranderd, berichten de media dat wolven binnenkort bejaagbaar zouden kunnen zijn en kraaien wolvenhaters victorie.

Gedeputeerden in wolvenprovincies als Drenthe en Gelderland pleiten openlijk voor 'wolvenvrije zones'. Iets dat absoluut niet mogelijk is maar dat de publieke opinie wel degelijk beïnvloedt. Zo wil BBB-gedeputeerde Harold Zoet in Gelderland opnieuw een vergunning verlenen om wolven met paintballs te beschieten en dat terwijl er al maanden geen incidenten zijn geweest, die daar aanleiding voor zouden kunnen geven. Ook de BBB-gedeputeerde in Drenthe pleit voor drieste maatregelen en CDA gedeputeerde Mirjam Sterk in Utrecht wil zelfs een hele wolvenfamilie vangen met pootklem-

men en alle dieren in de roedel van een zender voorzien, zodat ze permanent kunnen worden gevolgd. Een heel slecht onderbouwd plan, zoals een eerdere aanvraag ook al liet zien. Bovendien wil ze ook nog eens jagers betrekken bij het vangen van de wolven, terwijl jagers openlijk een bloedhekel aan wolven hebben.

### Rechtszaken

We hebben binnenkort rechtszaken in Arnhem, Utrecht en Leeuwarden om de wolf bescherming te bieden. Omdat dergelijke procedures zeer kostbaar zijn, hebben we een Wolfenfonds opgericht waarin mensen kunnen bijdragen aan deze procedures.

### Wolfenfonds\*

Alstublieft, help ons, want zonder u is de wolf in de praktijk rechteloos. Zelfs al is er wettelijke bescherming. Iemand zal het bij de rechter op moeten nemen voor dit dier. U kunt uw bijdrage storten op de bankrekening die wij speciaal voor dit nieuwe fonds geopend hebben: **NL84INGB0000116072 t.n.v. Stichting De Faunabescherming, o.v.v. Wolfenfonds**. Uw gift komt in aanmerking voor fiscale aftrek omdat we een ANBI zijn. De overheid betaalt dus mee aan uw hulp. We zullen er alles aan doen om de wolf naast wettelijke bescherming ook werkelijke bescherming te bieden. Doet u mee?

---

**Wolfenfonds opgericht om juridische kosten te dekken.**

---

\* Zie [wolfenfonds.nl](http://wolfenfonds.nl)

# Toppunt van natuurbescherming: agrarisch natuurbeheer...

Harm Niesen

**Dankzij de strovrouw van de agro-industrie en BBB-voorzitter CvdP moeten de boeren ons restje natuur gaan redden. Ruimhartig gesubsidieerd natuurlijk, want anders lijden de arme boeren honger... Hebben die boeren dan verstand van natuurbeheer?**

Nee, wis en waarachtig niet. Boeren zijn opgeleid en opgevoed om de natuur te manipuleren, zoveel mogelijk naar hun hand te zetten en te exploiteren. Boeren zijn in principe de aartsvijanden van de ongerepte natuur. Het begrip "natuurbeheer" is op zich al onzinnig. Natuur is per definitie zo min mogelijk onderworpen aan beheer. Beheer is onvermijdelijk afhankelijk van de persoonlijke voorkeur van de beheerders. Zo beweerde een beheerder laatst op de televisie dat "zijn" natuurgebied nu eindelijk echt wild was... Omdat er een stel tamme koeien, Schotse Hooglanders, in los was gelaten. Is natuurbeheer al een vijand van natuur, agrarisch natuurbeheer is zo ongeveer het toppunt van volksverlakkerij en verspilling van belastinggeld.

## Giftige woestijn

Natuurlijk, er bestaan hier en daar uitzonderingen, boeren die werkelijk en ten koste van hun eigen inkomsten proberen weidevogels een enigszins aanvaardbaar broedgebied te bieden. Maar het gros van de boerenbedrijven is er verantwoordelijk voor dat zo'n 90% van het agrarische gebied is veranderd in een dodelijk giftige woestijn, waarin helemaal niets kan overleven. Als al jaren geleden is vastgesteld dat meer dan 75% van alle insecten door bestrijdingsmiddelen als glyfosaat is gedood, geldt dat vanzelfsprekend ook voor de vogels en andere dieren die van die insecten afhankelijk waren. Met als gevolg dat de dieren, die voor hun voortbestaan afhankelijk zijn van die soorten, ook keihard getroffen worden.

## Pandemie

Alsof dit nog niet genoeg is. De agrarische wereld is ook de veroorzaker van de wereldwijde vogelgriep

pandemie, die vooral zeevogels en hun predatoren heeft gedecimeerd en waarvan sommigen vrezen dat pinguïnsoorten wel eens totaal zullen kunnen uitsterven. Met name een iconische soort als de Keizerpinguïn.

## Stikstof

En dan nog stikstof. Dat wil zeggen: verbindingen van stikstof, afkomstig uit de overmatige productie van dierlijke mest. Stikstofoxiden, ammoniak, nitrieten en nitraten, dat zijn de boosdoeners. Sommigen daarvan zijn in kleine hoeveelheden al zeer giftig voor alles wat leeft, anderen zorgen vanuit de lucht of direct in bodem en water gedumpt, voor een vorm van overbemesting die zijn weerga niet kent. Juist voedselarme natuurgebieden als blauwgraslanden, schrale kalkgrashellingen en voedselarme vochtige duinvalleien kennen de grootste variatie aan vaak zeldzame soorten. Maar dankzij de poepproductie van onze boeren veranderen ze allemaal in rap tempo in velden met alleen braamstruiken en brandnetels. Er was een tijd dat het leek of dit ook tot de politiek was doorgedrongen en

dat er, op Europese schaal, werkelijk ingrijpende maatregelen leken te worden getroffen. Maar daar lijkt in de huidige politieke constellatie weinig van over te blijven. En Nederland, met de meest intensieve landbouw in de wereld, loopt voorop. Onder het mom van "voedselzekerheid". Pardon? Slechts 20% van

onze voedselproductie is voor binnenlands gebruik! Is het normaal dat een ui die in Indonesië op de markt komt, afkomstig is uit Nederland? Is het normaal dat in derde wereld landen als Cuba de suikerrietproducenten niet kunnen concurreren met de zwaar gesubsidieerde suikerbiettelers in Nederland? De suikerbiettelers, die moord en brand schreeuwen over de nooit aange-toonde schade door hazen en ganzen.

---

Landbouwschade bestaat alleen in de ogen van de boeren

---

## Rechtbanken en StAB

Gelukkig bestaan er in dit land rechtbanken, die zich onafhankelijk opstellen. Natuurlijk zijn zij niet automatisch het meest deskundig op het gebied van flora en fauna, maar zij kunnen wel lezen wat de wet voorschrijft. En: zij maken in toenemende mate gebruik van de adviezen, die op hun verzoek worden verstrekt door de StAB, de Stichting Advisering Bestuursrechtspraak. Die beschikken over deskundigen op dit gebied en hun adviezen wegen zwaar bij de beoordelingen door de rechtbank. En het is opvallend, hoe vaak het oordeel van de StAB volledig in overeenstemming is met onze mening. Maar geen toeval natuurlijk! Gevolg is nu, dat het ministerie door de provincies min of meer gedwongen wordt om het hele systeem van beheer en schadebestrijding aan te passen. Dat is precies waar wij al meer dan 40 jaar naar streven! Schieten, bestrijden, dat is een hobby waar jagers grof geld voor betalen, maar nutteloos en het domste dat je kunt verzinnen. Het is op z'n best symptoombestrijding...

Dankzij de poepproductie van de boeren is de opmars van braam en brandnetel niet meer te stoppen.



Boeren zijn opgevoed om de natuur te manipuleren. Jagers helpen hen daar maar wat graag bij.

## Stelselwijziging

Nogmaals, onder meer omdat wij als Faunabescherming zo vaak door de onafhankelijker rechters in het gelijk worden gesteld, is het ministerie tot de conclusie gekomen dat er iets fundamenteel zal moeten

veranderen. Wij weten wel wat: landbouwschade bestaat in veel gevallen alleen in de ogen van de boeren. De enige en automatische reactie daarop is een ontheffing, verleend door de provincie, om voluit beschermde diersoorten te gaan bestrijden. Dat dat zinvol is,

is nooit aangetoond. Men neemt zelfs de moeite niet om het te controleren. In alle opzichten in strijd met de Europese regelgeving. Hoe het wel zou moeten? Vóór er één schot gelost wordt, moet door onafhankelijk wetenschappelijk onderzoek eerst vast staan, dat er een groot probleem is dat op geen enkele andere manier dan door middel van bestrijding kan worden opgelost. Een keiharde voorwaarde, maar het is nog nooit ergens gebeurd. Wij gaan zeker proberen het ministerie te overtuigen van de noodzaak om een rigoureuze wijziging aan te brengen in de praktijk van de jacht en wildbeheer, maar de voortekenen zijn bepaald niet bemoedigend. Het adagium is en blijft voorlopig overal: als ik ergens last van heb, bestrijd ik het. Hoe komt het, dat mensen zo weinig kennis hebben? Hoe komt het, dat zij niet snappen dat het dagelijks doodslaan van 100.000 muggen in Lapland geen enkel effect heeft, terwijl het uitroeien van zeearenden of ijsberen daarmee vergeleken een fluitje van een cent is. Ja, een principiële wijziging van het "beheer" van beschermde soorten is noodzakelijk. Nee, de kans dat die wijziging, zeker bij de huidige politieke constellatie, er komt, is vrijwel nihil. Jammer, maar vooral heel erg schadelijk voor alles wat op natuur lijkt. Zie ook mijn andere artikel hierover elders in deze Argus.

---

Het adagium: "als ik ergens last van heb, bestrijd ik het."

---

# ‘Niet bang voor de wolf, maar vertrouwen in mijn kudde’

*Kees Palsma*

**Drie keer hebben wolven huisgehouden in de kudde van Jeroen Huiskamp. Maar toen was zijn kudde nog niet verrijkt met twee flinke waakhonden: Yoldas en Fina.**

Samen met zijn dieren leert Jeroen Huiskamp steeds meer hoe er te leven valt met de wolf. “Ik zeg letterlijk tegen die wolf: hier ben ik. En dan vertrouw ik dus op het systeem: de dingen die ik heb geleerd met de honden en de hele kudde. Wat veel mensen dus niet durven, of niet willen, of niet kunnen.” Hij hoopt dat de mensen,

die dieren houden, zich meer openstellen voor echte natuur en dus ook het eerlijke spel spelen met de wolf.

## **Honden maken deel uit van de kudde**

Herder Jeroen parkeert zijn trailer vol met schapen langs de provinciale weg even buiten Renkum.





Alleen schapen? Nee, ook twee honden steken hun snuit naar buiten tussen de spijlen door van de veewagen. “Zij maken deel uit van de kudde, net als ik en ook die daar,” Jeroen wijst naar een aantal geiten dat zich tussen de schapen heeft samengepakt in de flinke aanhanger.

Jeroen zet het hek van de veewagen eerst op een kier. De twee honden komen er als eerste uit. Ze worden direct aangeliend. De klep staat nu helemaal open. De schapen en geiten volgen Jeroen en de honden keurig richting een open veld. Geen dier haalt het in zijn hoofd om een andere kant op te gaan: de Bennekomseweg, waar auto’s op snelheid voorbij razen. Er is inmiddels ook een andere hond bijgehaald. Die zat niet tussen de kudde, maar in de cabine van de auto. “Dat is werkhond Bo”, zegt Jeroen. “Hij is een Altdeutsche Hütehund, die zet de schapen aan het werk.” De zwarte hond met vrij lange haren is duidelijk geen collie. Hij oogt meer als een uit de kluiten gewassen labradoedel. Bo is ook niet bedoeld om de kudde op te halen, legt Jeroen verder uit. Hij moet de kudde vooral bij elkaar houden en ervoor zorgen dat de dieren op de plek blijven waar ze moeten grazen. “Pas als ze alles kaal hebben gegeten, mogen ze verderop aan de planten gaan trekken.” Op dat moment blaft Bo flink naar een schaap. “Kijk,” verduidelijkt Jeroen: “dat schaap was afgeleid, zat niet door te eten en dat vond Bo maar niks.” Het schaap was inderdaad twee stapjes buiten de kudde en keek wat voor zich uit, totdat Bo haar corrigeerde.

### Wolven in schaapskleren

Niet veel later beginnen de twee andere honden flink te blaffen en ze trekken aan de riemen, die Jeroen in handen heeft. Deze grote honden – formaat wolf, maar de vacht lijkt qua kleur veel op

---

**“Ik zeg letterlijk tegen die wolf: hier ben ik”**

---

die van de schapen en geiten – zijn Karpatische herdershonden. “Zo sterk als een wolf.” Wolven in schaapskleren? “Kuddebeschermingshonden,” noemt Jeroen ze. Hij volgt de blik van zijn blaffende honden, die gericht is op een wandelaar met hond op het fietspad, aan de overkant van de weg. “Ze reageren op die meneer. Kijk, de houding van de man, hij heeft zijn borst flink vooruit en zijn hond, die loopt voorop. Dat is een houding, die deze honden beantwoorden met: kom niet dichterbij.” Op het moment dat wij kennis maakten met deze



Werkhond Bo houdt de kudde in het gareel. (Foto: Luud Riphagen)

honden, toonden ze een heel ander gedrag. “Als er bezoekers zijn, geïnteresseerde wandelaars, dan laat ik de honden merken dat die mensen welkom zijn. En ik maak duidelijk dat je honden niet moet aaien. Zo leg ik uit aan een kind: ‘als je fijn zit te spelen en er komt een vreemde naar je toe en die aait je, hoe vind jij dat dan ...?’”

### De dood is dichtbij

De grote Roemeense honden zijn niet het antwoord op de wolf. Het is een combinatie, legt Jeroen uit. “Ik stel mij hier in dienst van het terrein. Het terrein vraagt om begrazing door de kudde. En hier komen ook wolven voorbij. Die leven hier

ook. Uit ervaring leer ik, samen met mijn schapen, geiten en de honden, hoe om te gaan met die predator.” Hij heeft hier nog geen wolf gezien. Maar dat ze hier leven ziet hij aan pootafdrukken, keutels. En onlangs zijn er wolven in de buurt doodgereden. “Ja, de dood, ook daar word ik vaak mee geconfronteerd. Ben je in de natuur, dan komt die dichterbij. Dan bedoel ik niet alleen de wolf. Maar alle dingen, die in de natuur zijn. Dus bijvoorbeeld een boom. Als die dus doodgaat, dan vinden we dat normaal. Maar ik vind dat bijna net zo erg als wanneer er een schaap dood gaat.”

### Overnachten achter een raster

De honden van Jeroen zetten hier en daar een ‘geurvlag’ neer. Jeroen wijst naar de krommende rug van de grootste hond, Yoldas, het mannetje van de twee. “Hij gaat daar poepen, plassen. Waardoor dus de wolf denkt, oh, hier loopt iets. Is dat interessant? Nou, het ruikt wel heel sterk. Of het ruikt wel alsof hier een roedel zit. Nou, dan gaat die dus de andere kant op.”

We zijn op een open plek die aan twee kanten is begrensd door coulissen van bomen en struiken. De andere twee grenzen worden gevormd door de Molenbeek en de N728 in de buurt van het Gelderse Renkum. Het veld is begroeit met allerlei grassen en hier en daar een jonge struik. Het is de bedoeling dat de kudde hier gaat overnachten. Jeroen rastert een vierkant af met een oprolbaar hek waarvan de hoogte reikt tot zijn middel. Dit keer is het zijn vader, die hem helpt. Een andere keer kan het ook zijn vriendin zijn. Ook wordt er een zonnepaneel van nog geen vierkante meter uitgevouwen en die zal elektriciteit opwekken voor stroom op het hek. Het hek en de honden houden de wolven op afstand.

---

### Het hek en de honden houden de wolven op afstand.

---

Herder Jeroen heeft meerdere kuddes. Ook in Winterswijk en Harderwijk. Daar overnachten de dieren ook beschermd door de hekken en de honden. Hij is niet bang. “Dat stadium ben ik al lang voorbij. Want nu weet ik ook dat ik in Harderwijk de materialen – ja sorry, zo noem ik nu de dieren ook maar even – goed zijn om een wolf tegen te houden. Want hij komt niet dichterbij dan vijftig meter.” Dat weet Jeroen door de sporen, die de wolf achterlaat en omdat “Mensen daar in Harderwijk gaan mij bellen: *‘Ik heb om één uur ’s nachts de wolf gezien.’* Fantastisch, waar heeft u die gezien? *‘Nou, vijftig meter van je kudde af.’* Ik bedank ze dan en vraag ze me opnieuw te bellen, als ze ‘m weer zien.” In het begin heeft Jeroen cameraatjes ingezet, maar nu weet hij vooral door de sporen te herkennen, wanneer en hoe dichtbij de wolven bij zijn kuddes zijn geweest.



Herder Jeroen bij zijn kudde schapen en geiten. (Foto: Luud Riphagen)



de 'kuddebeschermingshonden', of over Bo de 'werkhond', maar juist ook over de schapen en de geiten. De meeste schapen in Nederland hebben niets in hun dna wat hen nog herinnert aan de omgang met een wolf, zo legt hij uit. De wolf had zich immers al zo'n twee eeuwen niet meer in Nederland laten zien. Daarom, als er dan een wolf in hun midden komt, vliegen ze in paniek alle kanten op. Met als gevolg dat ook de wolven wild om zich heen grijpen en meer slachtoffers maken.

Jeroen's kuddes blijven daarentegen tamelijk rustig en kalm bij elkaar staan. De wolf gaat ze dus niet allemaal als een bezetene achterna, maar beperkt zich tot een of twee schapen, zo heeft hij destijds ervaren. Toen hij nog geen beschermingshonden had en zijn kudde werd aangevallen door een wolf, waren het alleen de zwak-

### Vertrouwen in de de hele kudde

Jeroen benadrukt het nog een keer: "Ik durf wel met een predator of wat dan ook om te gaan. Want ik zie wel dat ik goede dieren heb." En dan heeft hij het dus niet alleen over Yoldas en Fina,

kere dieren, die ten prooi vielen. En de geiten? Die hadden duidelijk teruggevochten, verklaart Jeroen. "Die hadden sporen van wolven op hun hoorns."

Samen met de honden houdt een wolfwerend raster de kudde zowel overdag als 's nachts veilig. (Foto: Kees Palsma)



# In de ban van Faunapassages

Marjolijn Veenstra

**Wist je dat Nederland eigenlijk best een kampioen is in de verschillende soorten faunapassages die we hebben?**

Niet voor niets kwam er een politica van de Animal Justice Party helemaal uit Australië naar Nederland om alles te leren over hoe wilde dieren worden beschermd tegen aanrijdingen. Hoewel er in ons land ook veel wildaanrijdingen plaatsvinden scoort Australië toch wel gigantisch hoog met een miljoen wilde dieren die er jaarlijks worden doodgereden. Namens De Faunabescherming nam ik de Australische politica (haar naam is Georgie Purcell) mee naar de Veluwe waar oud-boswachter Dirk Verheij klaar stond voor een heuse faunapassage-tour!

Onze tour startte bij het enige herpetoduct in Nederland. Dit is een unieke brug speciaal ontworpen voor reptielen. Daarna hebben we

vele faunabeschermingssystemen bezocht, zoals reflecterende windsystemen om wilde dieren te waarschuwen. Maar ook een vleermuis- en eekhoornbrug, zodat deze dieren veilig de weg kunnen oversteken. De kers op de taart was een ecoduct, waar we overheen mochten lopen.

---

Mensen moeten zich aanpassen aan de dieren.

---

Al met al was het een waardevol bezoek. Onze gast heeft veel geleerd over hoe wij wilde dieren beschermen tegen het verkeer en kan met deze kennis ook de

wilde dieren in Australië beter tegen aanrijdingen gaan beschermen.

Overal op de wereld leven we immers met elkaar samen en dieren zouden zich niet moeten aanpassen aan mensen maar mensen aan dieren.

Het enige Nederlandse herpetoduct bevindt zich in de N310 ter hoogte van de Elspeetsche Heide.



Oud-boswachter Verheij met Georgie Purcell.



# Het ijzeren gordijn van de Hoge Veluwe

Redactie

Ecoduct Oud Reemst werd in de periode 2011-2012 voor miljoenen aan publiek geld aangelegd als onderdeel van het project 'Hart van de Veluwe en Negen Ecoducten' in samenwerking met Rijkswaterstaat, ProRail en de Provincie Gelderland. Onderdeel van de gemaakte afspraken was dat het in 2012 in gebruik genomen ecoduct een verbinding tot stand zou brengen tussen het Deelerwoud, de Hoge Veluwe en het Planken Wambuis. In het wild levende dieren konden dan ongehinderd op een natuurlijke wijze tussen de verschillende gebieden heen en weer

trekken. Dat werkte prima totdat in 2019 door de directie van de Hoge Veluwe, tégen alle afspraken in, een ijzeren gordijn op het ecoduct werd geplaatst. Edelherten, damherten, reeën, wilde zwijnen en wolven konden daardoor niet meer vrij migreren.

Het argument van de Hoge Veluwe was dat de migratie van dieren "dermate groot" werd, dat het de biodiversiteit van het park zou aantasten. Insiders wisten natuurlijk dat het vooral om de vermeende kwaliteit van de populatie edelherten



ging. Daarnaast was ongetwijfeld ook het weren van de wolf uit het park, als concurrent van de jagers, een onuitgesproken doel. Er werden door leden van provinciale staten van uiteenlopende partijen diverse vragen gesteld en iedereen vroeg zich af waarom de Hoge Veluwe de vrije hand kreeg om een eco-duct, dat met publiek geld was aangelegd, te blokkeren zonder dat de directie van het park ook maar een strobreed in de weg werd gelegd.

In het najaar van 2024 deed zich een belangrijke complicatie voor: volwassen wolven bleken slim en atletisch genoeg om over het ijzeren gordijn

heen te klimmen, het park in of het park uit. Jonge wolven bleken die vaardigheid nog niet te hebben, waardoor ze achterbleven, langs het hek gingen zwerven en genoodzaakt waren de drukke provinciale weg N310 over te steken.

In november werden als gevolg daarvan eerst drie jonge wolven doodgereden, waarna de politie onderzoek ging doen of er opzet in het spel was. Nauwelijks twee weken later werden op hetzelfde traject nog eens vier jonge wolven

doodgereden. Voor ons reden genoeg om samen met de Algemene Rekenkamer, die onderzoekt of publieke gelden op een zorgvuldige manier

---

### Weren van de wolf was een onuitgesproken doel

---



Foto's: Luud Riphagen



worden besteed, een handhavingsverzoek in te dienen bij de Provincie Gelderland om het ijzeren gordijn, dat inmiddels een groot gevaar vormt voor de streng beschermde wolf, te laten verwijderen. De parkdirectie en de BBB gedeputeerde hebben al aangegeven daar niet veel voor te voelen. Echter, wanneer ons handhavingsverzoek onverhoopt zou worden afgewezen, zullen we naar de rechter gaan om een oordeel te vragen.

Op 20 november voerden we, uiteraard mét demonstratievergunning, actie tegen het ijzeren gordijn op het ecoduct. Toen een waarnemer van een andere natuurbeschermingsorganisatie enkele dagen later poolshoogte nam, werd die met groot machtsvertoon (meerdere politieauto's, een

arrestatieteam en een groene BOA) gearresteerd en 48 uur vastgehouden in een politiecel. Hoe dat kan? Het Nationale Park de Hoge Veluwe heeft niet alleen het ecoduct dichtgetimmerd, maar ook de bestuurlijke steun.

Kijk maar 'ns wie er in de Raad van Toezicht en in de Raad van Advies van het park zitten.

### Raad van Toezicht

- mr. G.J. de Graaf (voorzitter)
- drs. P. van Oord
- prof. dr. P.H. van Tienderen
- Generaal bd. P.J.M. van Uhm
- mevrouw G. Verburg
- ir. A.R. Wynaendts



## Raad van Advies

- ir. C.M. Jaski (voorzitter)
- drs. H.J.J. Lenferink (commissaris van de Koning van de provincie Gelderland)
- drs. G.J. Buitendijk (secretaris-generaal Ministerie van Algemene Zaken)
- drs. J.C. Goet (secretaris-generaal Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit)
- drs. O.O. Gorter (voorzitter Vereniging Gelijkberechtiging Grondbezitters)
- A.J.M. Heerts (burgemeester gemeente Apeldoorn)
- mevrouw mr. L.J. van Hooff-Nusselder (directeur Koninklijke Burgers' Zoo)
- drs. P. Siewers (directeur Hulpverlening ANWB)
- mr. C. Krijger (voorzitter Vereniging van Vrijwilligers van De Hoge Veluwe)
- A. Marcouch (burgemeester gemeente Arnhem)
- H.M. Meijdam (voorzitter Federatie Particulier Grondbezit)
- mr. N.J.M. de Munnik (jurist)
- Z.H. Prins Floris van Oranje-Nassau (lid Raad van Beheer Kroondomein Het Loo)
- Brigade-generaal F. Grandia (commandant 11 Luchtmobiele Brigade)
- ir. S. Thijsen (directeur Staatsbosbeheer)
- mr. L.J. Verhulst (burgemeester gemeente Ede)

Allen notabelen uit de wijde omgeving! Maar we zullen ons niet door hen laten weerhouden om het eoduct weer een vrije doorgang te laten worden voor de in het wild levende dieren op de Veluwe.

Wordt vervolgd.





# Een ander jachtstelsel, onder een ongunstig gesternte

Harm Niesen

**De regering werkt aan een nieuw jachtstelsel, met als een van de redenen dat tegenstanders van de jacht zo effectief oppositie voeren met gerechtelijke procedures, dat er gezocht wordt naar iets anders en beters.**

Nu de BoerBurgerBeweging alle beleidsverantwoordelijkheid heeft geclaimd op het ministerie van Landbouw, valt te vrezen dat die wijzigingen, 49 jaar na de oprichting van Stichting Kritisch Faunabeheer, niet automatisch in het voordeel van de in het wild levende dieren zullen uitpakken. Anderzijds, het proces zal enige tijd in beslag nemen en niemand weet hoe lang dit zeer dieronvriendelijke kabinet zal blijven zitten.

Hieronder beschrijf ik waaraan zo'n stelselherziening zou moeten voldoen. En hoe zo'n stelsel recht doet aan de gevoelens, die in Nederland leven ten aanzien van de bescherming van in het wild levende dieren. Kortom: wat naar onze overtuiging volstrekt noodzakelijk is om faunabeheer voor de meerderheid van de bevolking én voor rechtbanken aanvaardbaar te kunnen laten zijn.

## Beschermde soorten

Ook in een nieuw jachtstelsel gaat het in verreweg de meeste gevallen om beschermde soorten. Om die op welke manier dan ook te mogen beheren, ofwel bestrijden, dient voldaan te zijn aan drie voorwaarden:

1. Er moet sprake zijn van een belangrijk maatschappelijk of economisch probleem. Dat dient dan uiteraard wél te worden vastgesteld door onafhankelijke deskundigen, vóórdat er enige actie zal worden ondernomen. Daarvan is nu zelden of nooit sprake.
2. Aan de bestrijding, het beheer, dient een duidelijke doelstelling te zijn gekoppeld. Deze doelstelling dient binnen een redelijke termijn bereikt te worden. In heel veel gevallen wordt in de door de provincie verleende ontheffing geen doel geformuleerd. Als dat al gebeurt, is dat zelden of nooit op basis van een onafhankelijk onderzoek. Slechts op basis van vage gevoelens, eigen belang en subjectieve vooroordelen of zelfs onkunde van de beheerders zélf. "Beheren" is in de praktijk een hobby van mensen die in een ander vak zijn opgeleid en veel betalen om te mogen "beheren". De systematische fout daarin is vanzelfsprekend dat zij géén belang

hebben bij de definitieve oplossing van een "probleem".

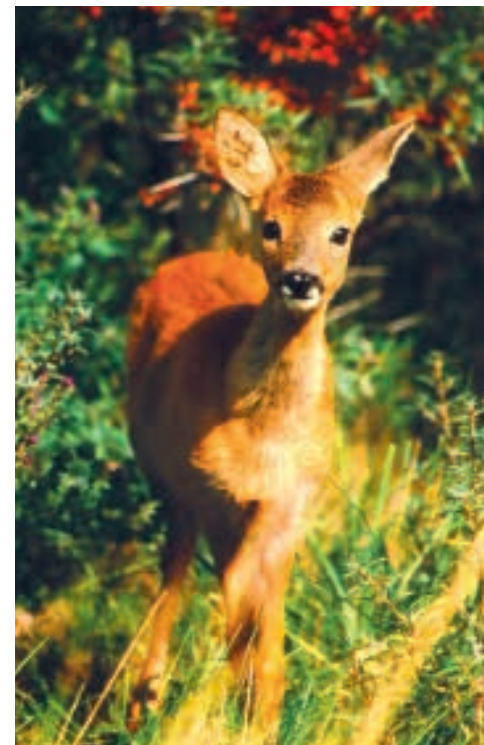
3. Gewelddadig ingrijpen is uitsluitend toegestaan als er geen efficiënte, niet-gewelddadige alternatieve maatregelen beschikbaar zijn. Ook dat dient van tevoren door onafhankelijke deskundigen te worden vastgesteld en ook dat is nu nimmer het geval.

## Alternatieve middelen

Al heel snel vinden de direct betrokkenen dat de toegepaste alternatieve middelen, zeker op de lange termijn, niet voldoende effect sorteren. Ze zijn slecht gemotiveerd om die toe te passen, omdat het in het algemeen moeite, tijd en geld kost. Jagers daarentegen doen het voor niks, sterker nog, ze betalen er zelfs voor. Een voor de grondgebruiker ideale situatie waardoor hij heeft geen omkijken heeft naar het "beheer" en snel tevreden is over het resultaat. Maar zeker niet ideaal voor de slachtoffers... Een systematische fout in het huidige stelsel.

## Staat van instandhouding

Een praktische, vierde eis, die bij juridische procedures steeds ter sprake komt, is dat de te beheren soort in een gunstige staat van instandhouding dient te verkeren. Voor verreweg de meeste vogelsoorten is dat tegenwoordig niet het geval en dat wordt jaarlijks zorgvuldig en onafhankelijk vastgesteld door SOVON. Als de staat van instandhouding ongunstig is, dan zal een rechter



Reeën worden om geen andere reden geschoten dan het genot van de reeënjager.



De massale bestrijding van grauwe ganzen levert geen enkel resultaat op.



De bestrijding van kraaiachtigen en vossen werkt zo goed dat de aantallen zelf toenemen.

optreden tegen die soort vrijwel altijd verbieden en de verleende ontheffing vernietigen. Daarbij in toenemende mate gebruik makend van een onafhankelijk advies van de StAB, de Stichting Advisering Bestuursrecht. Helaas bestaat een organisatie als SOVON niet voor zoogdieren, de zelfbenoemde deskundigen buitelen bij juridische procedures dan ook over elkaar heen. Ook daarin zou voorzien moeten worden bij een stelselwijziging.

### Bestrijden is zinloos

Heel belangrijk is ook, dat men, en met name FBE's, zich eindelijk eens gaat realiseren dat beheer, bestrijding per definitie de slechtste oplossing biedt voor een probleem. Want het doet uiteraard helemaal niets aan de oorzaak ervan. Iedere barrière tussen de plaats delict en overlast-veroorzakers doet dat uiteraard wel. En hoewel het nog nooit wetenschappelijk is aangetoond, gaat iedere ontheffingverlener er klakkeloos van uit, dat beheer een nuttig effect heeft. Dat blijkt nergens uit. Dat wordt wel bewezen door het feit dat juristen van de provincie en van de FBE bij juridische procedures nog nooit zijn gekomen met wetenschappelijke gegevens waaruit blijkt dat het beheer in het verleden aan de doelstellingen heeft voldaan. Dat zou de allereerste eis moeten zijn vóórdat de provincie een ontheffing zelfs maar overweegt.

### Jacht

Over jacht kunnen wij kort zijn. Met de 2e Kamer zijn wij van mening dat er geen plaats is voor een geopend jachtseizoen, waarin ongelimiteerd op de vijf soorten, die allen in een slechte staat van instandhouding verkeren, mag worden geschoten.

Tot slot geven wij enkele voorbeelden van wat er structureel mis is met het huidige stelsel, maar dat is verre van volledig. Het is ronduit schandalig, dat het beleid ten aanzien van flora en fauna in meer dan 60% van het land uitsluitend wordt bepaald door grondgebruikers, eigenaren en jagers. Een bijna unanieme

motie in de 2e Kamer heeft dat niet kunnen verbeteren. Twee extra bestuursleden (op de 15) uit maatschappelijke organisaties zouden daarvoor akkoord moeten

gaan met de plezierjacht. Dat hebben de provinciale FBE's onderling afgesproken. En de organisaties die de 2e Kamer voor ogen had, Vogelbescherming, Dierenbescherming en Faunabescherming willen en kunnen dat uiteraard nooit.

## Bestrijding doet niets aan de oorzaak van een probleem

Het bestrijden van kraaiachtigen en vossen werkt averechts, de aantallen kunnen door bestrijding zelfs toenemen. Dat is in deze gevallen al tientallen jaren bekend uit wetenschappelijk onderzoek. Maar het wordt volledig genegeerd door FBE's en provincies.

Reeën worden om geen andere reden geschoten dan het genot van de reeënjager. In de vele gebieden waar de ree met rust wordt gelaten, bestaan geen onoplosbare problemen.

De massale bestrijding van met name grauwe ganzen heeft in 20 jaar geen enkel positief resultaat opgeleverd. Het schieten niet, het vergassen niet en het bestrijden van nesten ook niet. Dat laatste is door SOVON uitgebreid onderzocht, maar het wordt door de provincie volledig genegeerd. Bovendien is wetenschappelijk vastgesteld dat landbouwschade aan overjarig gras en wintertarwe in feite niet bestaat. En soms neemt de opbrengst door de begrazing zelfs toe. Tegenwoordig is zelfs de begrazing van riet in natuurgebieden al een reden om daar de ganzen te willen bestrijden. Dat is vanzelfsprekend niet een belangrijke economische of maatschappelijke schade, hoogstens de subjectieve modegril van een plaatselijk ecooloog...

### Conclusie

Bij al deze ingrepen in populaties wordt nimmer enige aandacht geschonken aan de enorme verstoring, beschadiging en vervuiling die onherroepelijk met bovengenoemde ingrepen gepaard gaan en de terechte negatieve reacties van het publiek. Een stelselwijziging zal ook daar een antwoord op moeten geven.

VAN HARTE WELKOM

# Duco Sylvester, onze jongste donateur

De Faunabescherming stamt uit de vorige eeuw, om precies te zijn: uit 1975. Datzelfde geldt voor donateurs, die vanaf het begin hun schouders onder de bescherming van in het wild levende dieren hebben gezet. Dat bracht Harry Voss op een lumineus idee bij de geboorte van zijn eerste kleinzoon, Duco Sylvester.

Duco is een jongensnaam, die is afgeleid van de Friese naam Doede, wat op zijn beurt weer afstamt van de naam Ludolf. “Lud” betekent “volk” en “olf” staat voor “wolf”. Duco staat dus voor ‘wolf van het volk’ en de tweede naam “Sylvester” betekent ‘uit het woud’.

Trotse grootvader Harry besloot zijn kleinzoon van jongs af aan donateur van de Faunabescherming te maken. Daarmee is Duco Sylvester onze jongste faunabeschermer ooit.

We hopen dat het idee van Harry navolging gaat vinden. Als u nu uw kinderen, kleinkinderen, neefjes of nichtjes donateur maakt van de Faunabescherming, ontvangt hij of zij als welkomstgeschenk het prachtige kinderboek ‘Dit boek is voor de Wolf’ van Bibi Dumon Tak en Barbara Stok, met een verstripte gastrol voor

Caroline van der Plas. Onze wilde dieren zullen heel blij zijn met de steun van deze nieuwe, jonge donateurs en dat is ook heel hard nodig.

Het welkomstgeschenk is geen sprookjesboek, maar een boek over de geweldige rol die de wolf inneemt in de Nederlandse natuur en over

de laatste stuiptrekkingen van wolvenhaters, die van Nederland nog steeds een wolvenvrije zone denken te kunnen maken, tegen beter weten in.

Bij voldoende aanmeldingen van jonge donateurs zullen we ook speciale activiteiten voor hen organiseren wanneer daar behoefte aan is. In elk geval: ze zijn meer dan welkom en een diervriendelijke opvoeding is een geschenk voor het leven! Een afbeelding van het boek van Bibi vindt u elders in dit blad.



Trotse grootvader Harry Voss met zijn kleinzoon Duco.

Kom snel naar [www.faunabescherming.nl/donateur-wordsen](http://www.faunabescherming.nl/donateur-wordsen) en stel dit prachtige wolvenboek veilig. Schrijf er een opdracht in voor de door u aangemelde jongeling en u schenkt een ervaring die hem of haar lang zal bijblijven.

40 JAAR ACTIE TEGEN SLUITING KROONDOMEIN

# De kroon op ons werk!

Tijdens de jaarvergadering van 14 september jl. hebben we het nuttige met het aangename verenigd. We hebben genoten van diverse lezingen en presentaties en zijn aansluitend per fiets het kroondomein ingetrokken om te demonstreren tegen de jaarlijkse sluiting van een van de mooiste natuurgebieden in ons land.

Of dat helpt? Absoluut! Alleen heeft het soms wat tijd nodig. Maar we zijn vasthoudend. Het veertigste jubileum van onze actie onderstreept dat.

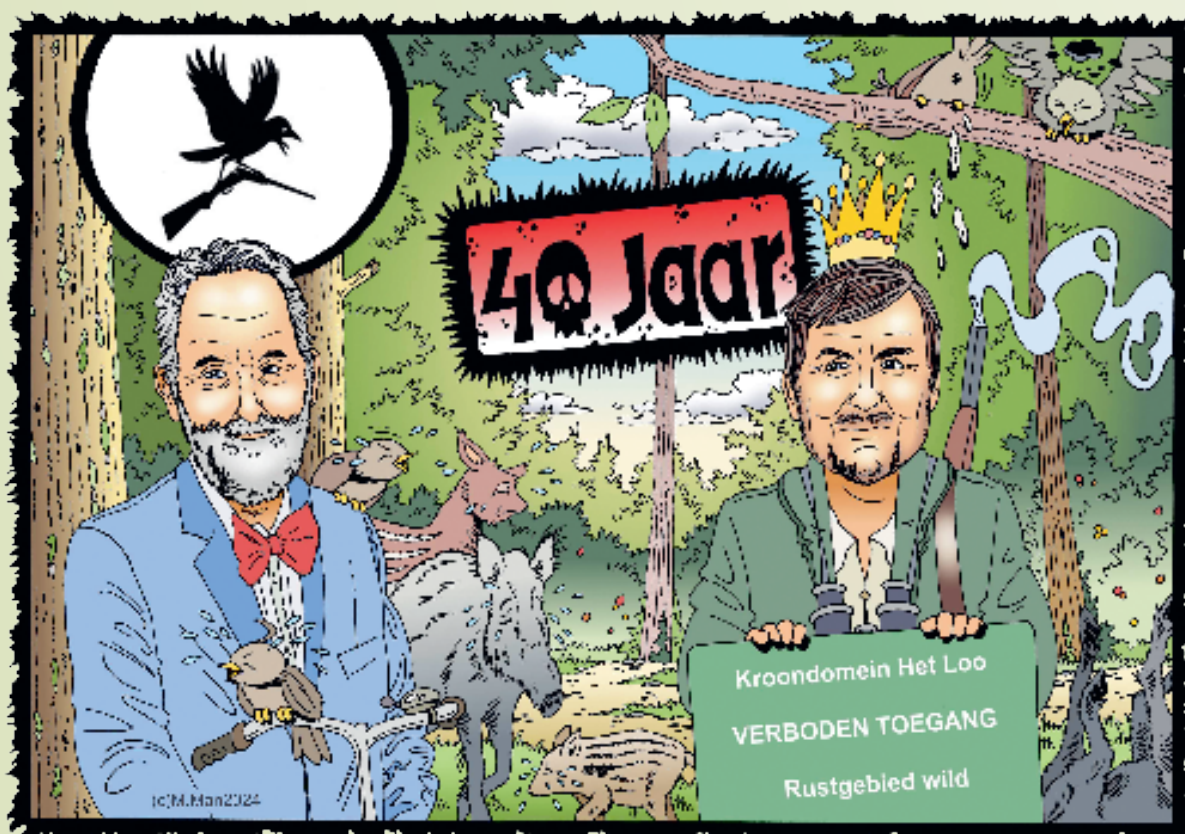
We weten nog goed hoeveel tijd het in beslag nam om de drijfjacht op wilde zwijnen definitief verboden te krijgen. Dat lukte ons uiteindelijk rond de eeuwwisseling. Ook toen we van ingewijden ten paleize hoorden dat Koningin Beatrix deze gevleugelde woorden sprak: "Wij buigen niet voor burgers!". Het mocht niet baten. Het verbod kwam er toch, tegen de verwachting van velen in.

Inmiddels zag de Rijksvoorlichtingsdienst zich genoodzaakt te melden dat koning Willem Alexander nog maar één dagdeel per jaar zou jagen. Merkwaardig is wel dat daar niet bij werd aangegeven waarom het kroondomein dan toch van 15 september tot 25 december gesloten moet blijven. Bij het ter perse gaan van dit nummer kunnen we alweer lange boswandelingen maken in het gebied en als het aan ons ligt zal dat binnenkort jaarrond het geval zijn. In naam van Oranje, doe open dat bos!

Het Kroondomein is in 1959 door Prinses Wilhelmina aan het Nederlandse volk geschonken. Laat dat dan ook niet langer gesloten worden voor diezelfde onderdanen.

Tijdens onze actie hebben we in het Kroondomein een groot aantal ijzeren kronen geplaatst, die echter meteen weer door (andere) onderdanen werden gekaapt als collectors item. Het volk wil wel...

40 jaar actie tegen de sluiting van het Kroondomein. Cartoon van Martin Man.





Foto's: Luud Riphagen

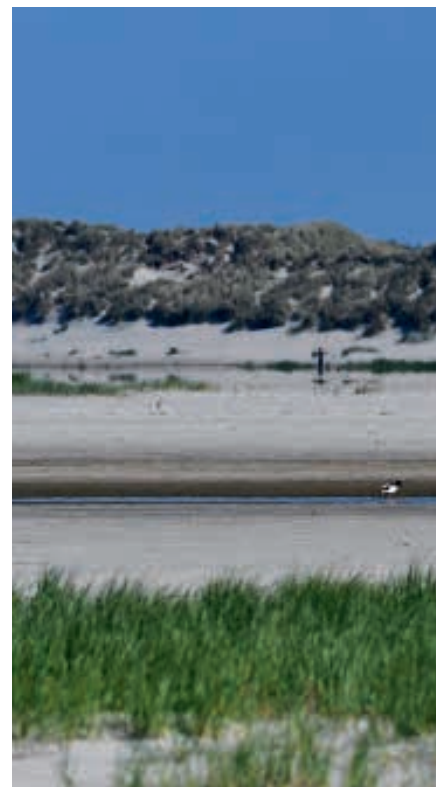
# Alweer gewonnen!

Harm Niesen

Het gaat best lekker de laatste tijd met onze juridische procedures. Gelukkig maar. We hebben 25 rechtszaken lopen en dat is duurder en zwaarder dan we feitelijk aan kunnen. Erg prettig dus, als er binnen één week maar liefst vier van de lijst kunnen worden geschrapt. Nog prettiger is, dat dit bij drie van vier komt omdat we die overduidelijk hebben gewonnen. Het afschieten van knobbelzwanen in de provincie Gelderland, aangespannen in samenwerking met de Vogelwerkgroep Zutphen, hebben we helaas verloren. Op basis van door de rechtbank volledig verkeerd begrepen informatie. In Zuid-Holland wonnen we een soortgelijke procedure glansrijk, maar de onzinnige vergelijkingen van de rechtbank in Arnhem ging daar volledig aan voorbij.

Alleen een advies van de StAB had dit kunnen redden. De Stichting Advisering Bestuursrecht heeft deskundigen, die alle betrokken partijen ondervragen en vervolgens advies uitbrengen aan de Rechtbank, die zelf uiteraard helemaal niets van Knobbelzwanen weet. Daarom is ze dolblij met een onafhankelijk rapport van deskundigen en neemt ze de adviezen van de StAB eigenlijk altijd over. Tot nog toe zijn alle adviezen van de StAB altijd volledig in ons straatje. Geen toeval natuurlijk, we hebben gewoon gelijk. Jammer is echter, dat de StAB alleen kan worden ingeschakeld door de rechtbank zelf. Wij kunnen hun hulp niet inroepen, dat initiatief moet van de rechtbank komen.

Strandplevier. Foto: Harm Niesen



De provincie Groningen heeft de ontheffing om reeën te schieten vanwege de verkeersveiligheid (!) zelf ingetrokken. Dat idiote argument wordt al jaren gebruikt in alle provincies om jaarlijks zo'n 25.000 volledig beschermde reeën te schieten. Al jaren hebben wij wetenschappelijk bewijs, dat jacht de kans op aanrijdingen absoluut niet vermindert, maar tot voor kort geloofden de rechtbanken slechts dat argument van verkeersveiligheid. De kentering, mede doordat belangrijke deskundigen van onverdachte huize ons standpunt delen, is duidelijk ingezet. En in vele gebieden – de hele kuststrook, NO-Overijssel – wordt al jaren niet meer op reeën geschoten. Zonder dat er daardoor problemen ontstaan. Ook de rechtbank in Middelburg heeft om die reden de jacht op reeën verboden.

In het voorjaar van 2021 werden we gewaarschuwd dat er op het nieuwe Groene Strand op Ameland in het broedseizoen een grootscheepse operatie zou worden uitgevoerd om badgasten over mooi wit zand naar de zee te kunnen laten lopen. Terwijl daar uiterst schaarse en kwetsbare soorten als dwergstern en strandplevier broeden.

---

“We hebben gewoon gelijk”

---

Volgens de provincie Friesland was voor die activiteit geen vergunning nodig. En dat terwijl het Natura2000 gebied is... Nog nooit hebben we zo snel een uitspraak van de rechter gehad: Binnen

een week en net op tijd werd de grootschalige zanddepositie verboden. In het kwetsbare gebied zelf stonden hier en daar bordjes met het vriendelijke verzoek, het gebied niet te betreden. Wij eisten een effectievere bescher-

ming. We kregen niet helemaal wat we wilden, maar de resultaten in 2024 zijn zo goed dat we van een verder beroep afzien. Rijkswaterstaat controleert er drie dagen in de week. Er zijn al boetes uitgedeeld. Een Boa van Staatsbosbeheer komt er ook regelmatig. Het resultaat is indrukwekkend. De dwergstern broedde succesvol met 100 paar. De strandplevieren hadden tientallen jongen en voor het eerst broedden er zelfs Lepe-laars en Kluten. Kortom: groot succes! Geen beroep.

In korte tijd vier juridische procedures minder! Dat scheelt een hoop tijd en geld. Maar nog wel 205 te gaan...

Groene Strand op Ameland. Foto: Harm Niesen



# Scharrelvlees Oostvaardersplassen

Pieter Derks

Gisteren presenteerde het Staatsbosbeheer het vlees van de herten, die sinds half december in de Oostvaarderplassen zijn afgeschoten. Er was hertenbiefstuk, er waren hertenworstjes, er waren ree-reepjes, er was bambi goreng en het was vooral unaniem een belachelijk groot succes want binnen twee uur was al het hertenvlees uitverkocht. Het experiment Oostvaardersplassen is geslaagd wat mij betreft. Het was de bedoeling te laten zien wat er gebeurt als je de natuur zijn gang laat gaan. Nou, precies dit dus. Precies wat er met alle onbeheerde natuur gebeurt: Binnen een paar jaar doet de mens zijn intrede. Geradicaliseerde paardenmeisjes gaan voer over de schutting gooien. Enthousiaste jagers gaan schieten op het overschot aan wild dat daarvoor ontstaat. Een slager begint een webshop en voor je het weet gaat een kok uitleggen wat de Oostvaardersplassen tot zo'n uniek natuurgebied maakt. "Heel elegant en karaktervol vlees. Als je dat bijvoorbeeld vergelijkt met de Waterleidingduinen heeft het iets meer smaak en iets meer karakter door bijvoorbeeld het drassige karakter van het gebied hier. In tegenstelling tot de duinen dan..." \*) Het moge duidelijk zijn voor wie nog dacht dat de Oostvaardersplassen mislukt zijn: Wel nee! Ze gaan ons de komende jaren zeker een paar fonkelende Michelin-sterren opleveren! Begrijp me niet verkeerd. Ik geef deze kok groot gelijk. Welke beleidsmatige clusterfuck daartoe ook geleid moge hebben. Deze dieren zijn dood. En er is één ding erger dan vlees eten: En dat is vlees weggooien. Bovendien gaat ook een deel van dit vlees naar de voedselbank. Dus dat u

niet denkt dat dit weer een borrelhapje wordt voor de witte-wijn-sippende, Amsterdamse elite. En er is een grote troost voor wie van hertjes houdt. Zo legde de kok uit: "De dieren worden, ja... met veel respect afgeschoten." \*) Met veel respect, ja, afgeschoten. Dat moet toch een hele troost zijn voor de hertjes. Dat de jager even een respectvol tikje tegen de hoed geeft, voordat ie een kogel door hun kop knalt. Dat je niet ook nog eerst wordt uitgescholden: Schijthert, je bent een plaag... minder ... minder ... minder. En dan

Foto: Mark Engelen



\*) Ingevoegde opnames van een niet met name genoemde kok.





Grote grazers in de Oostvaardersplassen: hekrunderen en edelherten. Foto: Harm Niesen.

'PANG'. We zijn een beschaafd land. Dat moge duidelijk zijn. Het enige dat we ons misschien intussen kunnen afvragen is waar we in hemelsnaam nou eigenlijk mee bezig zijn. Of om J.C. Bloem te citeren: Wat is natuur nog in dit land. Ik las dat er momenteel koortsachtig overlegd wordt over een interprovinciaal wolvenplan want er zijn inmiddels een paar wolven in Nederland en die hebben dit jaar al honderdvijfendertig schapen doodgebeten. Dus daar is een plan voor nodig. En dat belooft dus een prachtig staaltje polderproza te worden. Boeren willen dat de wolf wordt afgeschoten, waarop natuurbeschermers zeggen: Alleen zwervende wolven eten schapen en als ze eenmaal ergens wonen eten ze gewoon wild. Waarop jagersorganisaties zeggen: ja maar dan willen wij recht op schadevergoeding voor gederfde inkomsten. Want als de wolf het wild opeet, dan is er voor ons weer minder te jagen. Zoals directeur Laurens Hoedemakers van de Nederlandse Jagersvereniging het beeldschoon formuleert: De natuur is een prachtige bron van scharrelvlees. Met de komst van de wolf wordt die rijkdom wel wat minder. Wat een goeie zin: De natuur is een prachtige bron van scharrelvlees. Ja zo had ik er eigenlijk nog nooit naar gekeken. De Veluwe als driesterren beter-leven-boerderij. Eindelijk een antwoord op die vraag

van J.C. Bloem: wat is natuur nog in dit land? Nou, een prachtige bron van scharrelvlees. Het maakt in elk geval veel duidelijk van hoe deze meneer in het leven staat. Hij staat bovenaan de voedselketen en is niet van plan zijn plek af te staan aan Bor of John of welke wolf dan ook. Wat ik wel een hoopvolle gedachte vind is dat deze jager dus zijn geld wil gaan verdienen via rechtszaken. Dat lijkt me nou een mooi verdienmodel voor jagers. Camera mee, plaatjes schieten, naar de rechter stappen en dan zeggen: Kijk, edelachtbare, hier eet een wolf en hert. Inkomstendering. En hier een vos die een fazant zit kaal te vreten. Je reinste broodroof. Het zou in elk geval een hoop kogels besparen. Tot natuurlijk de wolf op het idee komt om hetzelfde te doen. Dat kon nog wel eens een duur geintje worden. Want de wolf kan zeggen: "Kijk edelachtbare. Hier haalt de mens in één jaar 17 miljoen kippen door de versnipperaar en 15 miljoen varkens. En dat niet alleen! Hij slacht 536 duizend schapen per jaar. Mag ik even vangen?" En met knarsende tanden zullen we de wolf een miljarden bedrag moeten uitkeren waarvan het een heel groot hek zal kopen en om heel Nederland heen zal zetten. En als alles omheind is zal hij bij de Duitse grens een bordje op het hek spijkeren met daarop de tekst: 'Pas op, wilde natuur'.

Deze column voor De NieuwsBV op Radio1 is uitgesproken op 23 januari 2019.

# Wild op de kaart

Rita Stockmann

**Met de feestdagen in het verschiet lijken in het wild levende dieren bij menigeen te transformeren van kijkobject in bos en veld, naar ‘Pronkstuk’ op de kersttafel.**

De Nederlandse Jagers Vereniging heeft ruim voorzien in deze kennelijk voor velen onmisbare, nostalgische hang naar herfstige bossen, besneeuwde landschappen, haardvuren en mannen in groene pakken. Daarom biedt de jagerswebsite volgens eigen zeggen “In één overzicht alle aanbieders van wild in Nederland” aan in “Wild op de kaart”.

## Wild op de kaart

Wie de webpagina “wildopdekaart” van de jagersclub bezoekt, krijgt de volgende tekst voorgeschoteld:

*“De Nederlandse Jagersvereniging faciliteert Wild op de kaart. Zij ziet een toenemende vraag van mensen die willen weten waar zij wild kunnen eten en/of kopen. Regelmatig krijgt zij de vraag of er jagers zijn van wie er rechtstreeks wild, zoals een gans kan worden afgenomen. Vooral de mogelijkheid om wild uit eigen streek af te nemen, spreekt mensen bijzonder aan.*

*Winkels, restaurants en jagers – leden van de Jagersvereniging – kunnen zichzelf aanmelden voor de kaart. De Nederlander kan zoeken op regio, wildsoort en aangeven of hij zoekt naar jagers, winkels of restaurants. Wild van Nederlandse bodem is jaarrond beschikbaar. In het voorjaar en de zomer is er ree, gans, wild zwijn en hert. In het najaar en de winter is er ook wild van de kleinere wildsoorten zoals konijn, houtduif en wilde eend.”*

## Jager duiken onder

Onder de begeleidende tekst hierboven staat een kaart van Nederland met gekleurde locatiepunten, waarmee wordt aangegeven op welke plaatsen in Nederland winkels, restaurants of jagers wild in de aanbieding hebben. Op het moment van schrijven van dit artikel zijn dat er 877. De verschillende kleuren van de punten geven aan wat voor soort aanbieder er op de betreffende plek te vinden is. Zo geven bruine punten restaurants aan en donkerblauwe winkels. De groene punten geven aan waar ongeveer de jagers hun buit aanbieden. Wel anoniem natuurlijk, zoals het jagers past. Klik je zo’n jagerslocatie aan

dan meldt de website geheimzinnig “Om privacyredenen kunnen wij geen exacte locatie en/of contactgegevens van de jager geven. Heeft u een vraag of verzoek aan deze jager? Gebruik het contactformulier om hem/haar eerst een bericht te sturen.”

Een klik op een groen locatiepunt geeft ons wél een inkijk in de bizarre jagerswereld: Wat heeft de betreffende jager u allemaal aan geschoten dieren aan te bieden?

## Jagerstaal anno 2024

Om u een beeld te geven hebben we een kleine greep gedaan uit het enorme aanbod dat jagend Nederland haar bezoekers op hun website aanbiedt.

- Jager Piet uit Oosterbeek: Jaagt op: ree, gans, houtduif, wilde eend, fazant, konijn, haas, edelhert, wild zwijn, damhert, wild voor jachthondentraining.
- Jager Wim uit Ede: Ik ben klein- en grofwild jager. De nadruk ligt op de kleinwild jacht. Jaagt op gans, houtduif, wilde eend en fazant en Wild voor de jachthondentraining.
- Jager Jacob uit Amersfoort: Jaagt op ree, gans, houtduif, fazant, haas en wild voor de jachthondentraining. Hij is een zelfslachtende jager, rookt duiven en maakt verse worst.
- Jager Niek uit Woudenberg: Jaagt op ree, gans, houtduif en konijn. Hij maakt wildpakketjes met van alles erin voor 25 euro per kg.
- Jager Herre uit Purmerend: Jaagt op ree, gans, houtduif, wilde eend, fazant, haas, wildzwijn en damhert. Acht de weidelijkheidsregels zeer hoog en jaagt omdat ik begaan ben met de natuur.
- Jager Ben: Is aanbieder van wild uit eigen veld waaronder ree, edelhert, wild zwijn en moeflon. Zowel in het vel als geslacht. Tevens ook wild voor op de BBQ.
- Jager Jan uit Zandpol (Drenthe): Jaagt op ree, gans, houtduif, wilde eend, fazant, haas, wild zwijn. De verwerking is in eigen beheer en vers ingevroren. Klaar van schot tot bord.
- Jager Harry uit Moergestel: Jaagt op ree, gans, wild zwijn. Weidelijk jager die teveel oogst voor zichzelf.

---

**Met woorden als ‘gezond’ en ‘natuurvlees’ proberen jagers hun handelswaar te promoten**

---



Een houtduif: (liever niet) op de kaart: “gelieve af te nemen in veren”.



Fazanten zijn hun leven niet zeker als er een jager in de buurt is.

- Jager Leen uit 's-Gravendeel: Jaagt op gans, houtduif, wilde eend, haas, wild voor jachthondentraining. Het vlees is soms een beetje beschadigd en kan hagelkorrels bevatten.
- Jager Erik uit Rijsenhout: Jaagt op gans in de Haarlemmermeer en Westeinderplassen en heeft regelmatig meer ganzen dan in de vriezer passen.
- Jager Gradus uit Nieuwerbrug: Jaagt op gans, houtduif, wilde eend, fazant, konijn, haas en wild voor de jachthondentraining alsmede kauwen en zwarte kraaien. Gelieve af te nemen in huid of veren.

Ziehier een greep uit het palet van aanbieders van ‘een gezond en eerlijk stuk natuurvlees’. De jagers putten zich uit in hun beschrijving van het hoe en waarom hun handelswaar uw tong zou moeten strelen.

### Onafhankelijk toezicht

Je vraagt je af waar het toezicht op al deze jagersactiviteiten vandaan moet komen. Hoe staat het, gezien de complexiteit van de plaatsen delict en de achterdeurleveranties, met de naleving van regels? En hoe zit het met de hygiëne? Hoeveel controle op hygiëne is er in het schuurtje in de achtertuin waar wild ‘besterven’ moet? Of op het keukenaanrecht, dat niet is berekend op de plassen bloed, die over het werkblad gutsen? Of van veren en huid op de vloer, die minstens dagen blijven herinneren aan wat “panklaar” heette in de wildadvertentie?

Ook het toezicht op de juiste papieren van de aanbieders laat te wensen over. Groene BOA's zijn, zo zij dat al willen, zeker niet altijd in staat om hier op te handhaven, want niet iedere BOA bekeurt zijn jachtvrienden. Het blijkt dat de wildaanbieders, die zich op deze markt storten, lang niet allemaal Gekwalificeerde Personen (GP) wildverwerkers zijn. Een GP moet geslaagd zijn voor het jachtexamen en onder andere normaal vlees van abnormaal kunnen onderscheiden in het kader van de volksgezondheid. Bij de totstandkoming van de bij wet ingestelde wildbeheereenheden leek het de jagersvereniging handig

### Hoeveel controle is er op de hygiëne in het schuurtje in de achtertuin?

om te adviseren om in iedere wildbeheereenheid één of meerdere jagende politiemensen of BOA's te laten participeren. Handig, voor allerlei toekomstige kwesties, waarbij handhaving een rol zou kunnen spelen. Zo ook in dit geval, waarin in eerste instantie volgens de EG verordening nr. 853/2004 hygiëne voorschriften, de Nederlandse Voedsel en Waren Autoriteit een wettelijke, toezichthoudende rol is toebedeeld.

Kortgeleden hebben de jagers door met succes te lobbyen de verantwoordelijkheid voor de naleving van hygiëneregels opnieuw naar hun hand weten te zetten. In Beneluxbeschikking M (2019) 13, een aanvulling op de bovengenoemde

EG Verordening, wordt naast onderlinge erkenning van elkaars Gekwalificeerde Personen bepaald dat een 4-jaarsherscholingsmodule weliswaar verplicht is maar dat er niet op wordt getoetst...

### De jager keurt zijn eigen vlees

Wat te denken over al die aanbiedingen van wild voor de jachthondentrainingen? Welke omvang heeft dat? En hoe ethisch is het om in het wild levende dieren dood te schieten om deze vervolgens als speeltje, in het gunstigste geval als oefenmateriaal, aan te bieden aan jagers voor het trainen van hun honden?

Hoe omstreden de jacht anno 2024 is, mag blijken uit het feit dat jagers alleen anoniem hun buit durven aan te prijzen op de site van de jagersvereniging. En de Nederlandse wetgever? Die excelleert in het maken van wetgeving waar jagers blij van worden en waarbij controles op de naleving zo moeilijk mogelijk zijn gemaakt voor niet-jagers. Dus consumenten opgelet: Dat Nederlandse Jagersvereniging keurt zijn eigen vlees!

Het is de NVWA, de Nederlandse Voedsel en Warenautoriteit die de veiligheid van voedsel, dierenwelzijn en Natuur zou moeten bewaken! Hebben zij zich al gemeld bij jager Niek uit Woudenberg om zijn wildpakketjes “MET VAN ALLES ERIN” te controleren? Ik vermoed van niet.



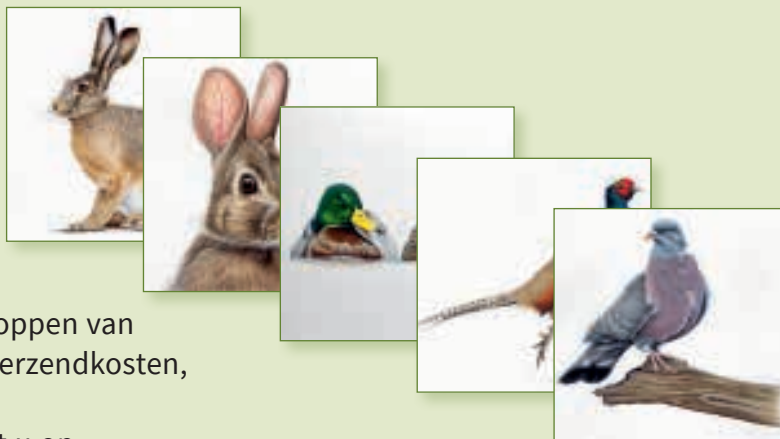
# Steun de Faunabescherming

Met uw steun zetten wij ons met hart en ziel in voor de bescherming van wilde dieren in ons land.

Kunstenares Wandalin van den Abeele heeft speciaal voor ons een serie schitterende illustraties gemaakt voor de vijf helaas nog steeds vrij bejaagbare diersoorten in Nederland: haas, konijn, wilde eend, fazant en houtduif.

De afbeeldingen zijn te verkrijgen in sets van 10 gevouwen wenskaarten, met enveloppen van 13x13 cm. Een set kost 15 euro, exclusief verzendkosten, en bevat twee kaarten van elke tekening.

Meer informatie over de kaartenactie vindt u op [faunabescherming.nl/kaartenactie](http://faunabescherming.nl/kaartenactie)



Naast de kaartensets kunt u ook fauna-beschermingspostzegels bij ons bestellen.

Een vel van 10 zegels kost 13 euro, inclusief verzendkosten.



Ook kunt u via de website van de faunabescherming, zolang de voorraad strekt, een tweetal boeken bestellen.

Het boek **Harry Voss en de nozems van het bos**, met (jeugd)herinneringen van Harry en gedichten van Aad van de Waal, waaraan we in het vorige nummer van Argus uitgebreid aandacht hebben besteed, is voor € 14,50, exclusief verzendkosten, te verkrijgen.



Het welkomstgeschenk voor nieuwe donateurs, het boek **Dit boek is vóór de wolf** van Bibi Dumon Tak en Barbara Stok kunt u, als donateur, ook verkrijgen bij een extra donatie van minimaal 16 euro.



Bestellen kan via [faunabescherming.nl/doneer](http://faunabescherming.nl/doneer). De verzendkosten bedragen 5 euro per bestelling.

Alle opbrengsten komen geheel ten goede aan acties van de Faunabescherming.

## PRENATALE STRESS

O Moedertje Natuur; voor 't welkom heten  
Van zeven zoete zeugen in uw bos  
Laat u mij weer het juiste weten  
Voor het verzamelen van blad en mos

U wijst de weg naar varens voor de bedjes  
en voor het dak....natuurlijk twijg en tak  
Zo wordt de babykamer warm en netjes  
en voelt mijn kroost zich straks op zijn gemak

Dan helpt u ze een tepeltje te vinden  
want alles heeft een plekje in uw plan  
Toch zal ik er geen doekjes meer om winden  
dat ik om één ding echt niet juichen kan

Als tepels zich er mee konden bemoeien  
dan zouden hoektandjes wel later groeien

© Aad van der Waal  
Uit: Harry Voss en de nozems van het bos

Foto: Harry Voss



## De Buit van Voss

Illustratie: Ineke van den Abeele  
Tekst en foto's: Harry Voss

### NATUUR SLAAT TERUG

Hij was van plan zelf enkele dieren te doden en had nooit gedacht dat de natuur hem die dag zou straffen voor zijn moordlustige passie. Jager Amanda werd al dagen vermist en toen hij op 6 augustus dood werd aangetroffen in Baie des Veys, tussen Calvados en La Manche in Normandië. De dertiger had zich verschanst in het moerasgebied en werd verrast door het stijgende water. Hij belde zelf nog wel de hulpdiensten maar die vonden hem pas na drie dagen.

Een levensgevaarlijke hobby, die jacht. Maar toch, ook jagers hebben familie thuis... Net als de wilde dieren, waar ze op schieten!

### ZONDER WEERWOORD

Je komt ze steeds weer tegen, vooral in huis-aan-huisbladen en op (lokale) radio of tv-zenders: reportages waarin een journalist zich zonder hoor en wederhoor laat imponeren door stoere, walgelijke verhalen van jagers! Een voorbeeld uit Regio8,

Wild zwijn



streeknieuws uit de Achterhoek: "Daarom moet je er niet op schieten" concludeert Naalderberg "Een goede jager (die niet bestaat, red.) kent zijn gebied. Dat is zijn primaire taak". Wie denkt dat jagers enkel met een geweer rondlopen om voor hun plezier dieren dood te schieten, heeft een totaal verkeerd beeld. "Je bent natuurbeschermer, schadebestrijder en voorlichter voor boeren, bosbeheerders, buurtbewoners en toeristen." En zonder een spier te vertrekken wordt al deze onzin zonder enig weerwoord gepubliceerd...

### WILDE-ZWIJNEN-HAAT

Om het echt spannend te maken geven medewerkers van Regio Online Limburg hun lezers in een "angstaanjagend" artikel enkele tips voor een wandeling in de natuur:

- Ga niet in de schemering of in het donker de natuur in.
  - Blijf altijd op het pad.
  - Houd honden altijd aan de (korte) lijn.
  - Blijf alert! Zie je wilde zwijnen? Maak dan geluiden en loop langzaam terug.
  - Loop nooit naar de dieren toe. Ook niet om foto's te maken.
  - Voer nooit wilde dieren.
  - Wilde zwijnen trekken van natuurgebied naar natuurgebied. Ze steken wel eens (onverwachts) een weg over. Houd daar altijd rekening mee.
- Op deze manier wakker je de angst voor wilde zwijnen onnodig aan: Een schoolvoorbeeld van 'wilde-zwijnen-haat'. In mijn lange leven heb ik in de Veluwe bossen duizenden wilde zwijnen gezien. Nog nooit ben ik door zo'n dier bedreigd of aangevallen. Ze vergeten in Limburg het belangrijkste: "Geniet vooral van deze slimme dieren".

### VALS NIEUWS

Onlangs ontdekte het Waterschap Vallei en Veluwe langs de IJssel bij Hattem omgewoelde grond in de grasmat op de dijk. Ook op de gemeentelijke begraafplaats langs de IJsseldijk in Hattem, waar nog geen sporen van graverij waren aangetroffen, vreesde men voor overlast.

Dit alles werd nog eens extra aangewakkerd door (alweer) de gemeente Hattem, die, met in haar kielzog de Faunabeheereenheid Veluwe, wilde zwijnen natuurlijk bij voorbaat de schuld van dit alles gaf. Ik besloot zelf maar eens gaan kijken. Ik ken de bestuurders van deze Noord Veluwe gemeente zo langzamerhand wel. En wat schetst mijn verbazing? Op de hele dijk, die enkele kilometers lang is, waren op drie plekjes wat graszoden uit de grond gewroet. Iets wat in vijf minuten weer op de juiste plaats kon worden gelegd.



Omgewoeld stukje grasmat op de dijk bij Hattembroek.

Er was geen enkele reden voor de paniek, die het Waterschap meende te moeten zaaien, want wilde zwijnen kunnen in deze recent opgehoogde, betonnen dijk, hooguit wat oppervlakkig wroeten. Een buurtbewoner, die ik op dijk tegen kwam, meldde mij dat het water nog nooit op die plek over de dijk is gegaan.

Ook op de begraafplaats is weinig reden om je zorgen te maken. Het bordje, dat bij de ingang van de begraafplaats hangt, mist dan ook zijn doel: Ondanks het gemeentelijke verzoek om het hek goed te sluiten, stond het gewoon open.

### JAGERSMISSEN

Het was begin november weer goed mis in de Rooms Katholieke kerken. De jagersmissen, waarin priesters jachthonden en brood zegenen, zijn al jaren zeer omstreden!

Vreemd en achterhaald, zou ik zeggen. Dat de RK kerken deze zegeningen nog steeds als een belangrijke bijdrage aan het welzijn aan haar parochianen ziet is op zijn minst bedenkelijk. Misschien denken dat ze door deze achterlijke traditie in ere te houden de kerk weer vol krijgen? Ik vond zeker tien plaatsen in Noord-Holland en Noord-Brabant waar dit soort bijeenkomsten als een soort hoogmis werden gevierd.

### PRACHTIG GEBAAAR

Wat een prachtig gebaar van Ilja Gort de populaire wijnkenner. Op X laat hij weten dat de druivenoogst erop zit en dat de wijn veilig is opgeborgen in de vaten. Een deel van de druiven laat hij echter han-

gen om het “gedierte des velds” zich tevreden knorrend tegoed te laten doen aan de rijpe trossen. Dit gebaar zal hem in het schietgrage Frankrijk wellicht niet echt populair maken. Of misschien onbedoeld juist wel? Toch Ilja, namens de dieren in het veld, hartelijk dank dat je aan ze denkt.



### DROLLEN

Misschien niet het meest smakelijke onderwerp maar wel iets dat tot de echte buit van Vos(s) mag worden gerekend: de wolvendrol. Regelmatig vind ik op mijn fietstochten door de Veluwe bossen wolvendrollen. Soms, als ik gasten bij me heb, ontleden we er één en het is altijd een feestje om samen uit te pluizen wat er in zo'n drol te vinden is. In het voorjaar, bijvoorbeeld, treffen we er vaak hoefjes van wilde-zwijnen-biggetjes in aan. Voor mijn gasten – en voor mij – is dat steevast een topervaring!



Een wolvendrol ontleden geeft een mooie inkijk in het menu van de wolf.

### NOGMAALS HATTEM

Erik Kwakkel van D66, die geen jager is, stelde begin oktober in de raadsvergadering van Hattem vragen over overlast van wilde zwijnen aan de Hessenweg. Hij meldde het volgende: dit weekend was het weer raak met gewroet aan weerszijden van de weg. Met name 's nachts kan het erg gevaarlijk zijn. Wethouder Castelein gaf aan dat met de hulp een ecooloog de situatie beheersbaar en veilig kan worden gemaakt.

En nu maar hopen dat die ecooloog er geen jager bij gaat halen of, misschien nog erger, hij zélf een jager is... Wonen en leven op de Veluwe is een voorrecht en een groot genot en dat geldt ook voor wilde zwijnen. Knoop dat in jullie oren, D66-mannetje én wethouder Castelein! Leer daar maar mee te leven jullie mooie gemeente Hattem!!!

# Kogelvrij

Ellen Putman

Dé **vleermuis** (*Chiroptera*) bestaat niet, er bestaan maar liefst ongeveer 1500 soorten en elk jaar worden er nog nieuwe soorten ontdekt. Vleermuizen zijn de enige vliegende zoogdieren. Dit doen ze met hun handen, die zijn uitgroeid tot vleugels, met tussen hun lange vingers een vlieghuid. Het is een fabel dat vleermuizen blind zijn. Ze hebben gewoonlijk een zeer goed gezichtsvermogen en maken daarnaast ook gebruik van echolocatie. Dit is een techniek waarbij ze geluidsimpulsen uitzenden en de echo's gebruiken om in hun omgeving te navigeren en prooien te vinden.

In Nederland komen 18 soorten voor en de vampiervleermuis zit daar niet bij, die vind je alleen in Midden- en Zuid-Amerika. Onze vleermuizen voeden zich met insecten, honderden muggen, motjes en kevertjes per nacht. Heb je dus in de zomer last van muggen? Neem een vleermuis! Vleermuizen

hebben ook een positief effect op de landbouw. Er is minder insectenvraat en er zijn door vleermuizen minder insecten die schimmels en andere plantenziekten kunnen verspreiden. Het gaat dan uiteraard wel om biologische landbouw.

Vleermuizen zijn strikt beschermd. Dat is ook hard nodig, omdat ze veel last hebben van het gebruik van zeer giftige bestrijdingsmiddelen in de landbouw. En ook omdat hun verblijfplaatsen steeds vaker aangetast worden, als gevolg van bomenkap, grootschalige renovaties en woningisolatie, met name isolatie van spouwmuren.

Des te schrijnender is dat mogelijk, per 1 januari 2025, de landelijke verplichting om nestplekken te realiseren voor vogels en vleermuizen bij elk nieuwbouw- en (grootschalig) renovatieproject niet doorgaat.

Visuele determinatie van vleermuizen is erg lastig.  
Met een slag om de arm daarom:



◀ De rosse vleermuis is een relatief grote, trekkende soort, die in Nederland vooral in bomen verblijft.



De ruige dwergvleermuis is een kleine, trekkende soort, waarbij migratie afstanden van meer dan 2000 km zijn gemeten. ▶